

Työkoulumalli Kokkolan ammattiopistoon

Tegelberg Jukka

**Kehittämishankeraportti
2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Tegelberg, Jukka	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 30	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi Työkoulumalli Kokkolan ammattiopistoon		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, erityisopettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hietalahti Leena Heimonen Leena		
Toimeksiantaja(t) Kokkolan Ammattiopisto Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.		
Tiivistelmä <p>Tässä kehittämishankkeessa on rakennettu malli työvaltaiselle oppimiselle Kokkolan ammattiopistossa. Mallissa on korostetaan alkuvaiheen oppilashuollon tärkeyttä. Alkuvaiheessa on tärkeää löytää ne opiskelijat jotka oikeasti tarvitsevat työvaltaista oppimisympäristöä ja sitoutuvat opiskelemaan perustutkinnon 120 ov.</p> <p>Mallissa korostuu se, että oppilaitos ja yritys sitoutuvat pitkäaikaiseen yhteistyöhön. Oppilaitos ja työnantaja sopivat yhteisissä palavereissa kullekin opiskelijalle työskentelymallin raamit ja perusaikataulun.</p> <p>Mallissa on huomioitu yrityksen kulloinenkin työtilanne ja valmistumisaikataulut. Lisäksi on huomioitu opiskelijan työmatkat työkohteeseen, ruokailu ja vaatetus.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Työssäoppiminen, työvaltainen oppiminen, tekemällä oppiminen		
Muut tiedot		

23-10-200

Author(s) Tegelberg, Jukka	Type of Publication Development project report	
	Pages 30	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title Working-School-Model In Kokkola		
Degree Programme Teacher Education Gollage, special education		
Tutor(s) Hietalahti, Leena Heimonen Leena		
Assigned by The Federation of Education in Central Ostrobothnia Jyväskylä University of Applied Science, Teacher Education Gollage		
Abstract <p>In this development case I have made a plan of the model of on-the-job learning for Vocational Institute in Kokkola. In the model I have emphasised the start-point necessary with student-care-organisation. It is important to find out those pupils among the other, who really needs on-the-job training and find out also pupils binding the studies and as resave the gratitude/examine.</p> <p>In this model it's necessary also, that the school and the company, will go-operated continue. In the model this arrangement shall fixed each pupil personally suitable.</p> <p>The model noticed continually the needs of employment-situations and time-scale on the firm during the studies.</p>		
Keywords <i>on-the-job learning, on-the-job training and learning at the workplace</i>		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 OPISKELIJAHUOLLON TOIMINTA	
TYÖAMMATTIHANKKEESSA.....	3
2.1 Lähtökohdat	3
2.2 Räätelöityjä ja työvaltaisia ratkaisuja oppimisen tueksi.....	6
2.3 Opiskelijahuoltoa tukevaa projektitoimintaa	7
3 TYÖAMMATTIHANKE OPISKELUN JA OPPIMISEN	
MAHDOLLISUUTENA	11
3.1 Koulutuksellinen syrjäytyminen	11
3.2 Reformipedagoginen näkökulma työkouluun.....	12
3.2 Työssäoppimisen teoriaa työkouluihin	14
3.4 Mitä työkoulussa työssäoppimisella tarkoitetaan?.....	18
4 TYÖKOULUMALLI KOKKAN AMMATTIOISTOON	20
4.1 Mitä tehdään?.....	20
4.2 Miten tehdään?.....	21
4.2.1 Esimerkkinä rakennusala	23
4.2.2 Kokemuksia työkäytänteiden kehittämisestä rakennusalalla	24
4.3 Tehdäänkö oikeita asioita?.....	25
5 POHDINTA.....	27
LIITTEET	28
LÄHTEET.....	31

1 JOHDANTO

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä on 17 kunnan omistama koulutus- ja kehitysorganisaatio, joka koostuu yhtymäpalveluista, viidestä opistosta, kolmesta liikelaitoksesta ja oppisopimustoimistosta. Koulutusyhtymän päätehtävänä on vastata alueemme toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Keväällä 2006 opetushallinto antoi koulutusyhtymälle työelämän kehittämistehtävän. Oppilaitoksemme ovat olleet ja ovat vahvalla projektitoiminnallaan mukana myös alueemme kehittämässä. Yksiköiden välistä yhteistyötä ja johtamisjärjestelmää kehitetään tiimien avulla.

Tiimit tukevat koulutusyhtymän päätöksentekuelinten (valtuusto, hallitus, johtokunnat ja ammattiosaamisen näyttöjen toimielin) ja päätöksentekijöiden (johtajat ja rehtorit) ratkaisukykyä. Päätöksenteon tehtävänä on ratkaista asiat ja huolehtia täytäntöönpanosta. Tiimien tehtävänä on valmistelu ja arviointi. Yksi koulutusyhtymän tiimeistä on opiskelijahuoltotiimi, joka pyrkii levittämään hyviä opiskelijahuollon ja erityisopetuksen käytäntöjä kaikkien yhtymän opistojen käyttöön ja hakemaan yhteisiä projekteja uusien toimintamallien kokeilemiseksi.

Kokkolan ammattiopisto on opistoista suurin ja sillä on pisimmät perinteet myös opiskelijahuollon ja erityisopetuksen kehittämässä. Opistossa koulutetaan pääasiassa ammatillista perustutkintoa suorittavia nuoria. Opetussuunnitelmat on laadittu yhdessä työelämän edustajien kanssa. Paikallinen aluekehitys ja työvoimatarve ovat kehittämisen tukijalkoja. Pääpaino on tekniikan ja liikenteen tutkinnoissa. Toinen tärkeä koulutuslohko on matkailu-, ravitsemis- ja talousalan tutkinnot..

Syksyllä 2005 laajennettiin opistossamme rakennusalan työssäoppimista siten, että oppilaat voisivat suorittaa koko perustutkinnon yrityksissä ammattimiesten ja yritysten tavoitteita mukaillen kuitenkin niin, että opetussuunnitelma olisi edelleen ”punaisena lankana”. Opiskelijavalinnat on tehty yhdessä oppilashuollon, vanhempien sekä työnantajan kanssa. Opiskelijat ovat lukuvuoden aikana työskennelleet K-P:laisissa yrityksissä ammattimiesten ohjauksessa. He ovat opiskelleet teoriaosiot

kirjallisina materiaaleina, jotka sisälsivät sekä luettavaa materiaalia että WWW. – sivujen osoitteita ja niihin kuuluvia tehtäviä. Olen ollut oppilaisiin yhteydessä puhelimitse, sähköpostin sekä textiviestien avulla. Työpaikalle, ohjaajiin, olen pitänyt yhteyttä yleensä puhelimitse, lisäksi työssäoppimisen jaksoilla olen käynyt heitä paikalla tapaamassa

Hankkeessa on 5 opiskelijaa ja jokaisella työmaalla tai yrityksessä on vastuullinen (työn)johto sekä heidän kanssa yksi tai useampi ammattimies, jotka ohjaavat hänelle ”nimettyä” oppilasta. Opettajia on tähän mennessä ollut mukana toiminnassa 2 ja yleisten aineiden opettajat niille opiskelijoille, jotka tarvitsivat erillisiä tehtäviä ja tukimateriaalia.

Työammattihankkeeseen sitoutuneet yritykset sijaitsevat K-P:lla, lähimmät Kokkolassa ja etäisin Perhon Möttösessä, 120 km päässä oppilaitoksestamme. Mukana olevat yritykset on pyritty sitouttamaan toimintaan kertomalla heille koulutuksen järjestäjän taholta mahdollisimman laajasti hankkeen päämääristä, tavoitteista ja toimintamallista. Tilaisuuksiin on pyydetty yrityksen ylin johto ja opistoamme on aina edustanut rehtorimme.

Yritykset ovat suhtautuneet oppilaisiimme erittäin myönteisesti. Eräs tärkeä syy tähän on ollut oikean tiedon saaminen hankkeesta. Yritykset ovat ehdineet näin ollen järjestelemään ja ennakoimaan opiskelijoiden tarpeet ja yhdistämään ne omiin resursseihin sekä aikatauluihin.

Hankkeen tähänastista onnistumista voidaan mitata ainakin sillä, että 3.lle pojalle on ensimmäisen lukuvuoden jälkeen luvattu töitä heidän valmistuttuaan, kesätöitä on luvattu kaikille. Miinukseksi on osoittautunut, ensimmäisen vuoden perusteella, yleisten aineiden suorittamisen hankaluus..

2 OPISKELIJAHUOLLON TOIMINTA TYÖAMMATTIHANKKEESSA

2.1 Lähtökohdat

Opiskelijahuollon lähtökohdat määräytyvät voimassa olevasta lainsäädännöstä ja opetushallituksen ohjeistuksista. Koulutuksen järjestäjät toteuttavat opiskelijahuoltoa paikkakunta- ja oppilaitoskohtaisten tarpeiden mukaan. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymässä toimii opiskelijahuollon tiimi, joka koostuu eri opistoissa työskentelevästä opiskelijahuoltohenkilöstöstä. Opiskelijahuollon tiimi on laatinut erityisopetuksen järjestämistä koskeva toimintaohjeen, yhteisen hops/hojks-kaavakeet, alkuhaastattelukaavakeen, alkutasotestit matematiikassa ja äidinkielessä uusille opiskelijoille, päihdestrategian sekä sähköinen HOJKSin. Tiimi on tehnyt myös yhteisen opiskelijahuollon strategian, jonka tavoitteena on yhtenäistää opiskelijahuollon käytäntöjä eri opistoissa. Opiskelijahuollon tavoitteena on vähentää koulutuksen keskeyttämistä ja sitä kautta ehkäistä syrjäytymistä. Toiminnan ensisijaisena tarkoituksena on järjestää tukipalveluja niitä tarvitseville. (Kokkolan Ammattiopiston laatukäsikirja 2006)

Prosessin tavoitteena on ollut kehittää ja koordinoita opiskelijahuoltoon sisältyviä toimintoja ja luoda seuranta- ja laatu järjestelmä toiminnan kehittämisen tueksi. Talousarviokauden 2005-2007 keskeiset kehittämistavoitteet liittyivät HOJKS-välineen tehostuvaa käyttöön. Sen lisäksi painopisteitä olivat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain edellyttämät toimet sekä opiskelijahuollon strategian jalkauttaminen, erityisopetuksen tehostaminen, yhteistyön ja tiedottamisen parantaminen. Suoraan opiskelijoihin kohdistuvina toimina on ollut järjestämisluvan hakeminen ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen erityistä tukea tarvitseville nuorille. (emt)

Ammattiopistolla on ollut käytössään vuodesta 1996 lähtien saattaen vaihteen - järjestelmä tuen tarpeessa olevien nuorten siirtymävaiheen turvaamiseksi. Nykyisin se kattaa käynnit peruskoulujen oppilashuoltoryhmissä (15) ja saattaen vaihto tietojen siirron koulutusyhtymän opistoihin. Opistoilta vierailuun osallistuvat koulukuraattorit, opiskelijahuollon tukihenkilö, terveydenhoitajat ja joskus nykyisin myös opinto-ohjaajia.

Tavoitteena on saada tietoa oppilaitokseemme siirtyvistä nuorista, jotka tarvitsevat tukea mahdollisesti heti opintojen alkuvaiheessa.(emt) Myös muiden tukea tarvitsevien oppilaiden tilanteesta on mahdollista keskustella ja miettiä yhdessä, mitä tukitoimia nuori voisi tarvita toisella asteella. Usein vierailaan myös erityisopetuksen luokissa ja kerrotaan toisen asteen tukitoimista.

Opettajia pyydetään tekemään opiskelijoille alkuhaastattelu kaavakkeella tai suullisesti. Lisäksi käytetään lukiseuloja ja opettajan omaa havainnointia. Käytetty lukiseula koostuu neljästä osiosta: sanahahmotestistä, sanelutehtävästä, kertolaskutehtävästä ja sanallisista laskutoimituksista. Lukiseulaan osallistuneista 40.2 %:lla oli vaikeuksia jollakin testin osa-alueella. Sanahahmotestissä, lukemalla oppimista mittaavassa osiossa, vaikeuksia teknisessä lukemisessa oli 35 %:lla osallistuneista. Sanelutehtävässä, kuulemalla oppimista mittaavassa osiossa oli ongelmia, lukiopetustarvetta 16 %:lla. Kertolaskutehtävässä, muistin varassa oppimista mittaavassa osiossa oli vaikeuksia 7,5 %:lla ja sanallisissa laskutoimituksissa, kokonaisuuksien hahmottamisen ongelmia 5.1 %:lla. Tulokset ovat samansuuntaisia verrattuna vastaaviin muihin oppilaitoksiin Suomessa. (Hietalahti, Leena 2005)

Erityisen tuen tarve on havaittu seulonnalla suureksi. Jotta opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan käytännön opetustyössä, on opetustoimintaa ja oppimisen tukijärjestelmiä kehitettävä yhteistyössä opettajien kanssa. Esim. lukitestien avulla mahdolliselle oppimisvaikeudelle on ”saatu nimi”. Sekä opiskelijalle että opettajalle on usein vapauttavaa tietää, mikä voi olla oppimisen ongelmien syynä, sillä oppimiskokemukset ovat olleet usein negatiivisia. Poikkeuksetta jokaisella seulaan ”jääneellä” oli kuitenkin jokin vahva alue, jota voidaan hyödyntää oppimisen onnistumiseksi, mikä puolestaan vaikuttaa opiskelijan itsetuntoon. Aiemmista negatiivisista kokemuksista huolimatta opiskelija voi tuntea olevansa hyvä, vaikka oppiminen olisikin erilaista. (Hietalahti, Leena 2005)

Tavanomaisimmin kuratiivisessa työssä vastaantulevat asiat liittyvät nuoren elämäntilannetta ja perhetilannetta koskeviin kysymyksiin. Tänä päivänä myös mielenterveyteen liittyvä problematiikka, kuten esimerkiksi masennus ja erilaiset syömishäiriöt ovat varsin yleisiä nuorten kohdalla. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan usein verkostoyhteistyötä esimerkiksi Nuorisopoliklinikan ja Nuotan kanssa. Oppilaitoksessa tehtävä perussosiaalityö muodostuu opiskelijan kanssa käytävistä arviointi- ja tukikeskusteluista,

joiden kautta pyritään löytämään nuoren tilannetta helpottavia näkökulmia ja ratkaisuja. Koulun sosiaalityössä yhteistyö vanhempien ja viranomaisverkoston kanssa on myös keskeisellä sijalla.

Huoltajilla on ensisijainen kasvatust vastuu lapsesta ja nuoresta. Oppilaitos vastaa opiskelijan kasvatuksesta ja oppimisesta oppilaitosyhteisön jäsenenä. Oppilaitoksen on tuettava käytettävissä olevin keinoin huoltajia niin, että he voivat osaltaan vastata lastensa tavoitteellisesta kasvatuksesta ja oppimisesta myös opiskelussa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö toteutuu mm. vanhempainyhdistysten toiminnassa, kotiväen tai vanhempien illoissa, opiskelijoiden tukipalavereissa kun kysymyksessä on Hojksin tekeminen, aiheettomat poissaolot, määräaikainen erottaminen koulusta tai opiskelua haittaava seikka, johon pyritään yhdessä etsimään ratkaisua. (emt)

Tavanomaisimmin kuratiivisessa työssä vastaantulevat asiat liittyvät nuoren elämäntilannetta ja perhetilannetta koskeviin kysymyksiin. Tänä päivänä myös mielenterveyteen liittyvä problematiikka, kuten esimerkiksi masennus ja erilaiset syömishäiriöt ovat varsin yleisiä nuorten kohdalla. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan usein verkostoyhteistyötä esimerkiksi Nuorisopoliklinikan ja Nuotan kanssa. Oppilaitoksessa tehtävä perussosiaalityö muodostuu opiskelijan kanssa käytävistä arviointi- ja tukikeskusteluista, joiden kautta pyritään löytämään nuoren tilannetta helpottavia näkökulmia ja ratkaisuja. Koulun sosiaalityössä yhteistyö vanhempien ja viranomaisverkoston kanssa on myös keskeisellä sijalla.

Vuodesta 1998 lähtien on ammattiopistossa toiminut opiskelijahuollon tukihenkilö, joka auttaa opiskelijahuoltoa ”kadonneiden” nuorten etsimisessä. Tilanteen niin vaatiessa tukihenkilö voi ”pysäyttää” nuoren ja arvioida yhdessä nuoren sekä verkoston kanssa opiskelijan tulevaisuuden suuntaa. Tukihenkilö hakee nuoren tarvittaessa muutamia kertoja kouluun, jotta nuori saadaan kiinnittymään koulutukseen. Tukihenkilön tehtävänä on tarvittaessa tukea ja ohjata nuorta erityispalveluihin yhteistyössä opiskelijahuoltoryhmän kanssa. Kokkolan ammattiopiston puhdistuspalvelualan erityisryhmässä opiskelijoiden tukena toimii koulunkäyntiavustaja. Koulunkäyntiavustaja toimii pienryhmän avustajana, hän on aikuinen, joka kuuntelee ja välittää nuoresta. Hän konsultoi tarpeen mukaan nuoren asioissa mm. nuorisopoliklinikkaa ym. tukiverkostoja. Avustaja on tarpeen mukaan tukena ensitapaamisella ja verkostopalavereissa. (emt)

Huoltajilla on ensisijainen kasvatustavastuu lapsesta ja nuoresta. Oppilaitos vastaa opiskelijan kasvatuksesta ja oppimisesta oppilaitosyhteisön jäsenenä. Oppilaitoksen on tuettava käytettävissä olevin keinoin huoltajia niin, että he voivat osaltaan vastata lastensa tavoitteellisesta kasvatuksesta ja oppimisestä myös opiskelussa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö toteutuu mm. vanhempainyhdistysten toiminnassa, kotiväen tai vanhempien illoissa, opiskelijoiden tukipalavereissa kun kysymyksessä on Hojksin tekeminen, aiheettomat poissaolot, määräaikaainen erottaminen koulusta tai opiskelua haittaava seikka, johon pyritään yhdessä etsimään ratkaisua. (emt)

2.2 Räätelöityjä ja työvaltaisia ratkaisuja oppimisen tueksi

Opiskelija voi suorittaa ammatillisia opintoja laajennetusti työssäoppien tai työpajalla. Esim. mielenterveysongelmista kärsiville nuorille on suunniteltu räätelöityjä ratkaisuja ja paniikkihäiriöisille opiskelijoille on järjestetty mahdollisuus aloittaa opintonsa pienessä työpaikassa ja tehdä opettajille oppimistehtäviä. Opettaja käy säännöllisesti yhdessä esim. kuraattorin kanssa työpaikoilla tapaamassa nuoria, jolloin mahdollisista ongelmista keskustellaan nuoren luvalla. Periaatteessa koko tutkinto voidaan suorittaa työpaikoilla. Arvionti tapahtuu kolmikanta periaatteella ja opettaja vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen sisältö tulee toteutettua työn ja mahdollisten tehtävien kautta. (Eteläaho A. ; Oppilashuollon strategia Kp-koulutusyhtymälle, 2006)

Kokemusten mukaan opintojen rästiintyminen vähentää motivaatiota ja seurauksena voi olla eräänlainen ”lumipalloefekti” vaikeuksien kasautumisessa. Opintojen rästiintyessä opiskelija menettää vähitellen luottamuksen mahdollisuuksiinsa eikä kykene enää oma-aloitteisesti tarttumaan asioihin. Tällöin tarvitaan aikuista, joka osoittaa konkreettisesti mitä on tehtävä ja myöskin ohjaa ja neuvoo riittävästi. Eri oppilaitoksilla kokeillut ”räätelöpajat” ovat osoittaneet, että tällainen toiminta on välttämätön osa oppilaitoksen toiminnallista rakennetta. Räätelöpajatoiminnassa yhdistyvät opinto-ohjaukselliset ja kuratiiviset elementit. Tärkeintä on se, että nuoren tilanne huomioidaan kokonaisvaltaisesti ja opiskelusuunnitelma laaditaan realistiset voimavarat huomioon ottaen. Jatkossa on tärkeää, että räätelöpajatyypinen toimintamalli saadaan vakiinnutettua osaksi oppilaitosten toiminnallista rakennetta. Ammattiopistossa apuopettajia palkataan niille aloille, joilla on eniten tukea tarvitsevia opiskelijoita. (Eteläaho A. ; Oppilashuollon strategia Kp-koulutusyhtymälle, 2006)

Vetelissä on järjestetty vuosina 1998-2001 mukautettua pienryhmä opetusta metsäalalle sekä matkailu- ravitsemus- ja talousalalla tutkintoon johtavaa koulutusta usean vuoden ajan. Vetelin yksikön siirryttyä Keski-Pohjanmaan opiston alaisuuteen kehitysvammaisille on järjestetty Alavuden erityisammattikoulun järjestämänä valmentavaa koulutusta. Kehitysvammaisten tutkintoon johtavaa koulutusta tultaneen järjestämään vuodesta 2006 alkaen joko koulutusyhtymän omana toimintana tai ostopalveluna Alavuden erityisammattikoulusta.

Matkailu- ravitsemus- ja talousalalla on järjestetty kehitysvammaisille suunnattua tutkintoon johtavaa koulutusta Kokkolan kotilalous- ja sosiaalialan opistossa vuodesta 1995, toiminta jatkuu edelleen ammattiopiston alaisuudessa. Ammattiopistolla on ollut mukautettua opetusta kone- ja metallialalla vuosina 1990-1992 ja hotelli- ja ravitsemusalalla vuosina 1993-1995 ja koti- laitos- ja puhdistuspalvelualalla vuosina 1994-1998. Työvaltaista koulutusta on järjestetty ammattiopistolla vuodesta 1997 mm. talotekniikan perustutkinto-opinnoissa. Ryhmässä on opiskellut noin kymmenen nuorta, joiden opinnot ovat olleet vaarassa keskeytyä. Uudet opiskelijat ovat tulleet ryhmään ns. nonstop-periaatteella. Osa on lahjakkaita nuoria, jotka tarvitsivat henkilökohtaista ohjausta elämänhallintaansa, osa nuoria, jotka ovat siirtyneet tavalliselta LVI- linjalta pienryhmään poissaolojen vuoksi.(emt)

2.3 Opiskelijahuoltoa tukevaa projektitoimintaa

Koulutusyhtymässä on viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutettu useita opiskelijahuoltoa tukevia projekteja. Vuonna 1998 aloitti ammattiopistolla Opetushallituksen ja ESR:n rahoittama Katiska-projekti, jota veti Markku Forsell. Projektin sisältönä oli työpainotteinen koulutus sekä mahdollisuus yleisaineiden suorittamiseen joustavasti ja innovatiivisesti.

Vuonna 2002 alueellamme vieraili valtakunnallinen Lukibussi-projekti, joka levitti tietoa lukivaikeuksista ja erilaisesta oppimisesta. Lukibussiprojektiin liittyen koulutusyhtymän opiskelijahuoltohenkilöstöä oli mukana tekemässä aloitetta alueellisen lukiyhdistyksen perustamisesta ja sellainen myös perustettiin. Kelan rahoittama Oppi-projekti vei opiskelijahuollon toimintaa koulutusyhtymän kaikkiin opistoihin, toiminnan avulla järjestettiin psykologisia tutkimuksia kolmellekymmenelle nuorelle sekä

tarjottiin yksilöllisiä oppimispolkuja. Ammatillinen startti aloitti toimintansa projekti-rahoituksella. Kokkolan ammattiopisto ja Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto ovat olleet mukana opetushallituksen Latu- hankkeessa vuosina 2002-2004 (erityistä tukea tarvitsevien opetuksen kehittäminen yleis- ja erityisopetuksessa).

Erityisopetukseen liittyen koulutusyhtymässä on ollut Rysä-projekti, jonka keskeisenä tavoitteena on ollut räätälöityjen oppimispolkujen ja -menetelmien tuottaminen oppimis- tai muista vaikeuksista kärsiville opiskelijoille. Rysä-projektin konsultoiva erityisopettaja on kiertänyt oppilaitoksilla ja lukukauden alussa tehnyt lukitestit kaikille uusille opiskelijoille. Tällä tavalla on löydetty ne opiskelijat, jotka tarvitsevat erityisopetuksellista ohjausta ja neuvontaa. Kokemusten perusteella on mahdollista todeta, että oikeaan aikaan ajoitetulla tuella ja neuvonnalla voi olla käännteentekevä vaikutus opiskelijan opintouran jatkumiselle. Ammatillinen startti sekä 5 ov:n mittainen erityispedagoginen koulutusosio olivat myös projektin tuotteita.

Työammattihanke vuosille 2005- 2008 on opetushallituksen rahoittamaa toimintaa, jonka tavoitteena on; Erityisopetusta saavien opiskelijoiden perustutkintotavoitteisen opiskelun tukeminen työvaltaisessa koulutuksessa yhdessä alueen työnantajien kanssa, erityisopetuksen ja sen tavoitteiden tunnettavuuden lisääminen koulutuksen järjestäjien, työnantajien ja kunnallisten päättäjien keskuudessa sekä opiskelija-arviointien tunnetuksi tekeminen erityisopetuksessa. Lisäksi tavoitteena on saada kokemuksia työvaltaisesta perustutkintokouluksesta ja koulutuksen aikana tehtävästä yhteistyöstä opiskelijan työllisyyden edistämiseksi.

Opetushallitus on käynnistänyt perusopetuksen, toisen asteen ja aikuiskoulutuksen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen vuosille 2003 – 2007. Ohjauksen kehittämishankkeen tavoitteena on oppilaitosten ohjauspalveluiden kehittäminen, verkostoituminen, henkilöstön täydennyskoulutuksen tukeminen ja ohjaustoiminnan arvioinnin kehittäminen. Hanke toteutetaan osana työllisyyden politiikkaohjelmaa. Projektin tavoitteena on kehittää opinto-ohjausta systemaattiseksi ja yhtenäisemmäksi, jokaisen oppijan kohtaamaksi toiminnaksi. Alueellisen hankkeen tavoitteena on myös tuoda opintojen ohjaus jokaisen ohjausta antavan henkilön tietoiseksi toiminnaksi. Tällöin toteutunut ohjaus voidaan myös kirjata ja arvioida, mikä taas on toiminnan kehittymisen edellytys. Kehittämishankkeessa yhteiset käsitteet, toimintaohjeet, opinto-

ohjausmateriaalit ja sisällöt on tarkoitus koota www-sivuille portaaliksi, josta ne ovat kaikkien ohjausta toteuttavien tahojen saatavilla.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymässä, Kokkolan seutukunnan yksiköissä, on keväällä 2004 alkanut vuoden 2006 loppuun asti kestävä Opetushallituksen rahoittama (ESR) Reimari – projekti. Projektin kohderyhmänä ovat toisen asteen ammatillisten opintojen päätösvaiheessa olevat nuoret, joilla on ollut opinnoissa elämänhallintaan ja opiskeluun liittyviä vaikeuksia, ja joilla on uhkana työttömyys tai työnsaannin viivästyminen. Toisena kohderyhmänä on tukea tarvitsevien nuorten kanssa työskentelevä ohjaushenkilöstö. (Eteläaho A. ; Oppilashuollon strategia Kp-koulutusyhtymälle, 2006)

Näillä näkymin opiskelijahuollon tehtävät eivät ainakaan vähene, vaan haasteita riittää myös tulevaisuudessa. Konkreettisenä kehittämisaikana ovat pienryhmä- ja rästipajatyyppisen toiminnan kehittäminen yhä useammilla koulutusaloilla, erityisopettajien määrän lisääminen, valmentavan koulutuksen kehittäminen sekä opiskelijahuoltohenkilöstön resurssin vahvistaminen. Tärkeä näkökulma liittyy kysymykseen koulutuspolitiikan taustalla olevista arvoista; palvotaanko suorituksia ja menestystä vai riittääkö kasvatus ihmisyyteen jo sinänsä tärkeäksi tavoitteeksi. Lopuksi voisi todeta että laajassa merkityksessä opiskelijahuolto on koko oppilaitosyhteisön yhteinen asia; se tarkoittaa välittämistä ja huolehtimista opiskelijoista arkisten kiireidenkin keskellä. Yhteisön vahvuus on siinä kuinka se tukee heikoimpiaan.(emt et al)

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän jokaiseen oppilaitokseen (suuremmissa yksiköissä tarpeen mukaan jokaiselle osastolle) nimetään erityistuen vastuuhenkilö (ERVA), joka tekee kiinteää yhteistyötä luokanvalvojien/ryhmäohjaajien ja opiskelijahuolto-ryhmän kanssa. ERVA on myös opiskelijahuoltoryhmän jäsen (suuremmissa yksiköissä jäsenyys voi kiertyä esim. vuosittain).

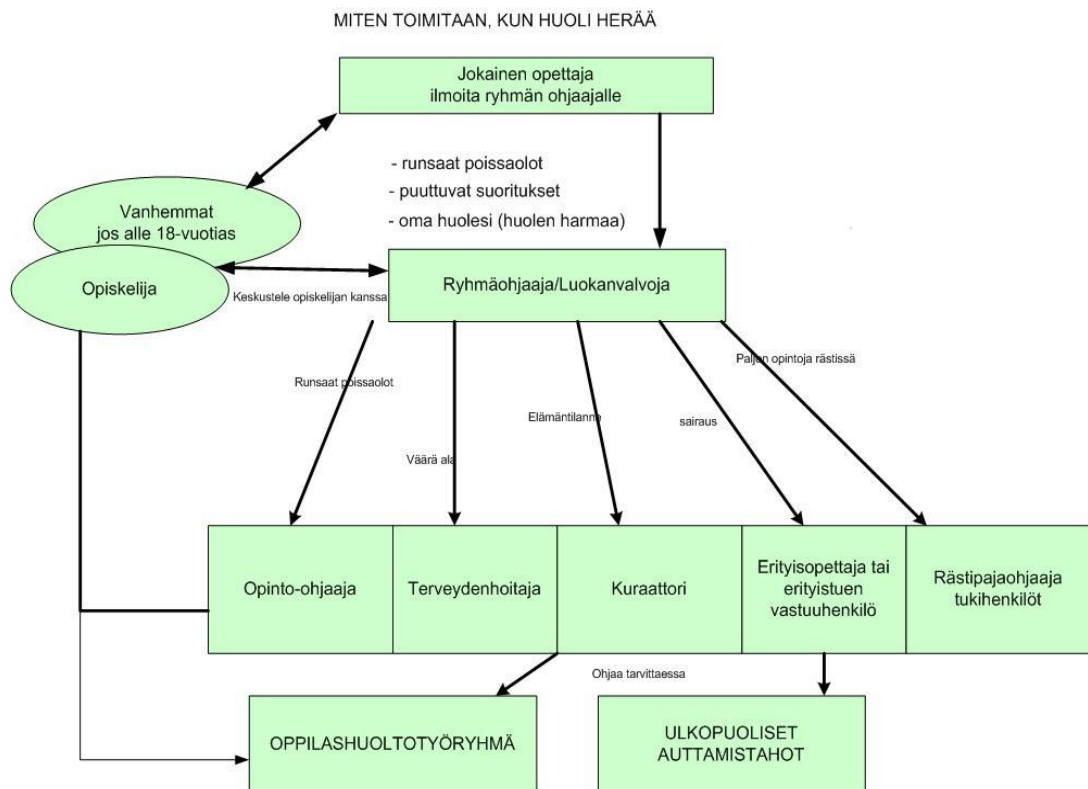
Oppilaitos ja erityistuesta vastaava opettaja sopivat keskenään työn resursoinnista.

- erityistuen tarpeen kartoituksesta vastaaminen luokanvalvojien/ryhmäohjaajien apuna.
- tukitoimien organisointi yhdessä opettajien ja erityisopettajan (konsultoivan erityisopettajan) kanssa.
- opintojen etenemisen seuranta luokanvalvojan/opettajan tietojen perusteella
- HOJKS-prosessin koordinointi

- opiskelijan HOJKS: in laatiminen yhteistyössä luokanvalvojan/ryhmäohjaajan ja opiskelijahuoltoryhmän kanssa.
- HOJKS-tiedon kerääminen toimitettavaksi keskustoimistoon ennen 20.9. ja 20.1.
- saattaen vaihto- tiedon jakaminen ryhmää opettaville opettajille uuden jakson alkaessa
- jos etenemisessä ongelmia, asiaan puuttuminen mahdollisimman nopeasti
- yhteydenotot huoltajiin yhdessä luokanvalvojan/ryhmäohjaajan kanssa ennen HOJKS-opiskelijaksi ehdottamista ja opintojen edetessä
- yhteiset tapaamiset erva-opettajien ja tukihenkilöstön kanssa noin 2 kertaa lukukaudessa
- yhteistyö opiskelijahuoltoryhmän ja opiskelijahuollon tiimin kanssa
-

Oppilaitoksiin (suurempiin yksiköihin) nimetään myös yhteisten aineiden erityistuesta vastaava opettaja

Y-ERVA:n pääasiallisena tehtävänä on välittää osastoilta tulevat erityisopiskelijatiedot muille yhteisten aineiden opettajille ja olla mukana tukitoimien suunnittelussa.(emt et al)

Taulukko 1. Oppilashuollon tehtävät Kokkolan työkoulumallissa. (emt)

3 TYÖAMMATTIHANKKE OPISKELUN JA OPPIMISEN MAHDOLLISUUTENA

3.1 Koulutuksellinen syrjäytyminen

Koulutuksen ja työn kautta ihmisellä on mahdollisuus kiinnittyä yhteiskuntaan.. Nuoret ovat mielenkiinnon kohteina, koska he ovat tulevaisuuden yhteiskunnallisia toimijoita ja heidän varassaan on hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäminen. (Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio 2004)

Nuorten koulutuksesta syrjäytymiseen on alettu 1990-luvun puolenvälin jälkeen tuottaa erilaisin vaihtoehtopedagogisin menetel10 min ratkaisuja: on syntynyt satoja projekteja auttamaan nuoria suorittamaan peruskoulunsa loppuun, tukemaan siirtymistä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen ja kiinnittymään niihin(Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio 2004)

Tutkimusten mukaan projektit ovat onnistuneetkin vastaamaan hyvin tavoitteeseen ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Haasteena onkin, kuinka hyviksi koetut, innovatiiviset käytännöt saataisiin leviämään ja vakiintumaan hallinnon perusrakenteisiin. . (Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio 2004)

Nuorten muuttuneisiin tarpeisiin vastaaminen ei voi kaiketikaan olla pelkästään projektien varassa, vaan ammatillisen koulutuksen kentälle tarvitaan kulttuurin muutosta, jossa opetus ja kasvatus kulkevat käsi kädessä – ja opiskelijoita voidaan tukea vaikeissakin elämäntilanteissa koulun taholta, yhteistyössä huoltajien ja moniammatillisen verkoston kanssa.

Syrjäytymisen ilmiöstä on keskusteltu paljon, mutta kaikesta huolimatta käsitettä on moitittu hämäräksi tieteellisessä keskustelussa. Syrjäytymisen käsitteeseen sisältyy yhteisyyden oletus; syrjäytyminen viittaa yhteisyyden, ”sosiaalisen” hajoamiseen, osan irtoamiseen kokonaisuudesta. (emt) Syrjäytymisestä puhuttaessa on muistettava, että se on pikemminkin näkökulma sosiaalisten ongelmien tarkasteluun kuin analyyttisesti täsmällinen ja mitattavissa oleva käsite. (Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio 2004)

Peruskoulun jälkeen valtaosa nuorisosta pyrkii peruskoulun jälkeisiin opintoihin merkittävän ryhmän jäädessä kuitenkin kokonaan ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Oppilaitostilastojen mukaan vuonna 2005 peruskoulun päättäneestä ikäluokasta 6 % ei jatkanut välittömästi opiskelua peruskoulun jälkeen. Kansainvälisesti vertaillen erityisesti peruskoulun jälkeen opintonsa päättävien tai jatko-opinnot keskeyttävien poikien osuus on suuri. Lisäksi kouluttamattomuuden ja syrjäytymisen väliset yhteydet ovat kuitenkin paljon syvemmillä ja kouluttamattomuuteen tiivistyy moni syrjäytymiseen liitetty symbolinen merkitys. (emt)

Ensinnäkin koulutuksen ulkopuolelle jääminen on marginaalista: vain muutama prosentti nuorista ei jatka opintojaan peruskoulun jälkeen, jolloin syrjäytymisen määrällisen vähemmistön ehto täyttyy.

Toiseksi syrjäytymiseen liitetään usein yksilön ja yhteiskunnan välinen ristiriita. Syrjäytyneeksi on tulkittu ne, jotka eivät pysty täyttämään ihmiselle asetettua päätehtävää, joka perinteisesti on ollut palkkatyö. Palkkatyön ulkopuolelle työiässä jääminen on tulkittu syrjäytymiseksi, vaikka elämän muut perusasiat, esimerkiksi ihmissuhteet ja raha-asiat, olisivatkin kunnossa. ”*Kansainvälisesti verraten Suomessa nuorten poikien osuus ilman koulutus- tai työpaikkaa olevista on korkea, vain Itävallassa osuus on korkeampi. Tilastojen perusteella näyttäisi siltä, että poikien syrjäytymisriski on suurempi kuin tyttöjen*”. (Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio 2004)

3.2 Reformipedagoginen näkökulma työkouluun

”*Työkouluuute syntyi 1900-luvun alussa osana sitä reformipedagogistaliikehdintää, jolla pyrittiin vastaamaan teollistuvan yhteiskunnankasvatuksellisiin ja koulutuksellisiin haasteisiin*. (Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio 2003)

Teollistumiskehitys mursi yhteiskunnan perinteisiä sosiaalisia rakenteita, pirstoi sosialisaatiot ja aiheutti uusia sosiaalisia ongelmia, joihin alettiin etsiä pedagogisia ratkaisuja. Työkoulu on yksi tällainen pedagoginen innovaatio”. (Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio 2003)

Työkoulupedagoginen liike ei ole ainoastaan yhtenäinen kokonaisuus. Liikkeen keskeisillä teoreetikoilla on ollut omat korostuksensa, ja eri maissa pedagogiseen kehittämistyöhön on liittynyt monia kansallisia erityispiirteitä. Kuitenkin puhutaan yleisesti työkoulupedagogiikasta, jossa työkouluperiaate yhdistää muuten erilaisia pedagogisia toimintaohjelmia. Työkoulu on täten ensisijaisesti pedagoginen periaate ja toimintamalli. Keskeistä on ajatus koulutuksen ja työelämän tietoisesta yhteen nivomisesta: työelämän vaatimusten ja kasvatuksellisten tavoitteiden näkemisestä toisiinsa kietoutuvana pedagogisena kokonaisuutena. (emt..)

Työkouluperiaate tarjoaa 2000-luvun kasvatuksellisten ja koulutuksellisten haasteiden kohtaamiselle elinvoimaisen lähtökohdan. Opettajilta ja ohjaajilta työskentely vaatii kokonaisvaltaista paneutumista nuorten koulutusurien tukemiseen ja täysipainoista opiskelua haittaavien esteiden poistamiseen. Tästä todennäköisesti aiheutunee opettajille ja ohjaajille erityistä psyykkistä kuormitusta.

Huomattavalla osalla ammatilliseen koulutukseen osallistuvista nuorista on erilaisia oppimis- ja sopeutumisvaikeuksia, elämänhallinnan ongelmia ja alhainen opiskelumotivaatio. Haasteellisten nuorten opetukseen ja ohjaukseen liittyvä problematiikka koskettaa kaikkea ammatillista koulutusta ja siihen liittyvä mahdollinen psyykinen kuormitus alan koko henkilöstöä.

Erityisissä haasteellisten opiskelijoiden ryhmissä ongelmia voidaan käsitellä eri tavoin kuin muutoin: keskitetympin, systemaattisemmin ja koordinoitusti sekä niin, että opiskelijoiden henkilökohtaiset erityistarpeet huomioidaan. Samalla erityisryhmissä saadut kokemukset voivat palvella haasteellisten opiskelijoiden opetukseen ja ohjaukseen liittyvää yleistä kehittämistyötä. (Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio 2003)

Kokemukset erityisryhmissä toteutetusta työkoulupedagogiikasta tarjoavat virikkeitä työkoulumallin soveltamiselle laajemmalle ammatillisessa koulutuksessa kuten työkoulussa. Lisäksi kokemukset erityisryhmissä koetusta psyykkisestä kuormituksesta ja sen hallinnasta auttavat kiinnittämään huomiota opettajien ja ohjaajien työssä jaksamiseen laajemmaltikin ammatillisissa oppilaitoksissa. Työkoulupedagogiikka voi osaltaan edistää opettajien ja ohjaajien työssä jaksamista tarjoamalla välineitä haasteellisten nuorten kanssa tapahtuvaan työskentelyyn. Työkoulupedagogiikka ei siis

ole vain jonkin erityisryhmän pedagogiikkaa. Siihen kuuluu olennaisesti koko oppilaitosyhteisön kehittäminen työkoulumallin mukaiseksi toimintakokonaisuudeksi. (Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio 2003)

Työkouluperiaate ei pelkisty vain työelämässä vaadittavien ammatillisten valmiuksien tuottamiseksi. Olennaista on kasvaminen yhteiskunnan jäsenyyteen ja yleisten kansalaisvalmiuksien saavuttaminen. Ammattitaidon lisäksi opiskelijoiden huomio kiinnitetään yleisiin elämänskysymyksiin, oman elämän suunnitteluun ja elämäntapa- valintoihin.

Ponnistelua ammattiuran luomiseksi tarkastellaan osana laajempaa elämäkokonaisuutta, kansalaisuutta ja yhteiskunnassa toimimista. Tämä kaikki vaatii työkouluperiaatetta toteuttavilta opettajilta, ohjaajilta ja oppilaitoksilta kykyä liittää ammattitaidon opettaminen laajempaan viitekehykseen, jossa ammatillinen osaaminen jäsentyy yhteiskunnallisen toimintakyvyn, osallisuuden ja osallistumisen osatekijäksi. Vanhastaan myös luonteen kasvatus on nähty tärkeäksi osaksi työkoulupedagogiikkaa. (Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio 2003)

3.2 Työssäoppimisen teoriaa työkouluihin

Ammatillinen koulutus oli uhkaavasti irtaantumassa ja vieraantumassa siitä maailmasta, johon se kouluttaa tulevia työntekijöitä. Työelämän muutosvauhti on kiihtynyt ja työtehtävät tulleet niin moninaisiksi, että ammatillinen koulutus ei enää entisenlaisena pysty vastaamaan kaikkiin niihin koulutustarpeisiin, joita työelämä edellyttää. (BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu)

Ammatilliset taidot eivät enää juuri ole määriteltävissä rajatun ammatin etukäteen ohjeistettujen tehtäväsuoritusten kautta. Ammattitaito määrittyy yhä useammin työ- ja tuotantoprosessin kokonaisuuden kontekstissa ja työryhmän sisäisen vuorovaikutuksen kautta. Näin käsitettyä ammattitaitoa ei voi helposti oppia simuloimalla työtä koulun työpajassa. Erityisen vaikeaa on välittömään työprosessiin, asiakassuhteisiin ja muihin yrityksen/työyhteisön sisäisiin ja ulkoisiin

verkostosuhteisiin liittyvien sosiaalisten ja kommunikatiivisten prosessien simulointi. Näistä taitojen ja ominaisuuksien merkitys on kasvanut. Niistä on tullut olennainen osa ammatillisen pätevyyden kokonaisuutta, ja niiden oppimiseen tarvitaan todellisen työn kontekstia. (Ilomäki 2001)

Oppilaitoskeskeinen ja jähmeä ammatillinen koulutus ei ole myöskään tarjonnut opiskelijoiden kokemusmaailman kannalta olennaista tietoa, ja teoriapainotteinen opetus on pudottanut osan koululle allergisoituneista nuorista jo varhaisessa vaiheessa opintieläältä. Nuorten koulutuksellinen syrjäytyminen joko koulutukseen hakematta jättämisen tai opintojen keskeyttämisen kautta muodostaa yhteiskunnallisen ongelman, jolla on mittavia taloudellisia, sosiaalisia ja inhimillisiä seurauksia. Useissa tutkimuksissa on korostunut etenkin koulun ja työn maailmojen eriytyminen niin nuorten kokemuksissa kuin koulutuspoliittisissa käytännöissä. Työ on *syrjäytynyt* nuorten arjesta, jolloin esimerkiksi ammatillisia malleja haetaan todellisuuden sijasta pikemminkin mielikuvista. Työelämään siirtymistä saatetaan haluta lykätä, koska työelämä näyttää tunteettomana ja pelottavanaakin areenana. (BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukeilu)

Oppimisen merkitystä tähdentävä myöhäismoderni kehitys onkin paradoksaalisesti tuonut samalla mukanaan koulutuksen ja opettamisen arvonlaskun. Muodolliset koulutusrakenteet (perinteiset koulutusorganisaatiot, professionaaliset opettajat ja institutionalisoitunut oppiminen) ovat saaneet kilpailijoita. Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset sekä nuorten elämämaailman eriytyminen eri sfääreihin ovat tuottaneet tilanteen, jossa oppiminen on liukumassa virallisten kasvatusinstituutioiden ulkopuoliseen maailmaan. Koululla ei välttämättä ole enää uusien asioiden oppimiseen liittyvää monopoliasemaa, vaan formaalin oppimisen lisäksi on olemassa luonnollisia oppimismahdollisuuksia työssä ja muussa arkielämässä. Näitä oppimismahdollisuuksia voitaisiin, tai itse asiassa olisi pakko - hyödyntää, koska työ on muuttunut siten, että uusiin kvalifikaatioihin, ihmisen ja työmarkkinoiden sekä ihmisen ja työn välisiin suhteisiin ei voi kouluttaa vain oppilaitoksissa. (emt) Ammatillista koulutusta lähdettiin uudistamaan monin tavoin 1990-luvulla, pyrkimyksen ollessa edistää koulutuksen ja työelämän yhteistyötä ja työelämävastaavuutta. (emt.)

Jonkinlaista muutosta suomalaisessa koulu- ja koulutuskeskeisessä ajattelussa enteilee kenties vuonna 1997 ilmestynyt Elinikäisen oppimisen komitean mietintö (BD-

koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu.) Siinä todettiin, että monilla sivistyksen osa-alueilla muodollinen koulutus ei yksinään kykene tarjoamaan oppilaille sellaisia ympäristöjä, joissa he voisivat kehittää elinikäisen oppimisen edellyttämiä asenteita ja taitoja. Tällaisia jatkuvan oppimisen taitoja on kahta eri tyyppiä. Yhtäältä yksilöllä on oltava tietyt älylliset taidot ajatella ja toimia luovasti. Toisaalta hänellä tulisi olla sellaiset sosiaaliset taidot ja ominaisuudet, jotka ovat tarpeen monissa oppimistilanteissa. Ilman näitä oppimisen perustaitoja tulevaisuuden kehittäminen ja jatkuva uudistuminen tulevat olemaan hankalia. (emt.)

Komiteamietinnössä yhdeksi tavoitteeksi asetettiin erilaisten formaalisen koulutuksen ulkopuolella olevien oppimisympäristöjen tuottaman osaamisen huomioiminen ja esitetään muun muassa, että työssä oppimisen organisointitapoja ja pedagogiikkaa ammatillisessa peruskoulutuksessa kehitetään keskeisenä laadullisena kehittämishankkeena. Oppimisympäristöstä komitea toteaa, että osa oppimisesta siirtyy luokkahuoneista lähelle nopeasti muuttuvaa käytäntöä ja jatkuvaa uuden osaamisen tarvetta. Oppimispolut ja kokemuksellinen oppiminen ovat komitean mielestä tärkeitä oppilaitoksen ulkopuolisessa oppimisessa.

Komitea painotti kolmen elinikäisen oppimisen tavoitetta väljänä kehyksenä liittyvän seuraaviin koulutuspoliittisiin päämääriin:

- 1. Koululaitoksen tulee tarjota hyvä peruskoulutus ja riittävät yleiset tiedonhankinnan valmiudet ponnistustason takaamiseksi elinikäiselle oppimiselle.*
- 2. Koulutusjärjestelmä ei saa synnyttää marginalisoitumista, jossa osa väestöstä jää elinikäisen oppimisen perusvalmiuksien ulkopuolelle.*
- 3. Koulujärjestelmän tulee tarjota mahdollisuuksia täydentämiseen peruskoulutuksen jälkeen.*

lisäksi tavoiteltiin

- 4. Koulutusjärjestelmän tulee toimia yhteistyössä työelämän kanssa.*
- 5. Uuden oppimisesta tulee muodostaa strateginen tekijä kaikkien yhteisöjen ja organisaatioiden toiminnassa. (emt.)*

6. *Työssäoppimisen yhtenä tarkoituksena on ollut lisätä koulujen ja työelämän yhteistyötä ja parantaatutkintojen työelämävastaavuutta.*

Yksi elinikäisen oppimisen visioista on se, että työ ja elämä tulevat liittymään yhä kiinteämmin yhteen. Työtä ei enää voida tarkastella eikä siten myöskään tutkia muusta elämästä irrallisena. Perinteiset tieto- ja pätevyyskäsitteet muuttuvat sekä luodaan uusia työkäytäntöjä ja tuottavuuden muotoja. Työssäoppiminen vahvistaa myös sosiaalisia ja persoonallisia kvalifikaatioita ja vaikuttaa näin ollen identiteetin moniin osaluokiin. Työssäoppimisen tulee olla kokonaisvaltaisesti osa elinikäistä oppimisprosessia. Tämä edellyttää, että työssäoppimista on tarkasteltava samanaikaisesti sekä yksilön, ryhmän että organisaation oppimisprosessina. (BD-koulutuksen tutkielmaraaportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu)

Elinikäisen oppimisen periaatteen mukaan koulutuksen ei tulisi sijoittua pelkästään nuoruuteen, vaan jakautua tarkoituksenmukaisesti eri elämänvaiheisiin. Enää ei riitä, että koulutetaan nuorena yhteen ammattiin, vaan tarvitaan jatkuvaa oppimista ja opiskelua. Siksi on tärkeää, että nuorella on myönteinen käsitys koulutuksen merkityksestä. Työssäoppiminen koulutuksen osana tuo lähelle opiskelijaa ne tilanteet ja yhteydet, joissa koulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja tarvitaan ja käytetään. oppisopimuskoulutuksen. 90-luvun lopussa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne uudistui.

Koulutuksen laaja-alaistavasta ja perustutkintojen lukumäärää supistavasta politiikasta siirryttiin koulutuksen kapea alaistamiseen ja tutkintojen lukumäärää lisättiin huomattavasti.

Opetushallitus (1999) on määritellyt työssäoppimisen yleisenä tavoitteena olevan:

- *Lisätä koulutuksen työelämävastaavuutta*
- *Helpottaa ammattitaitoisen työvoiman saantia yrityksiin*
- *Tehdä tutuksi työelämän pelisääntöjä ja toimintatapoja*
- *Parantaa ammatillista osaamista*
- *Helpottaa nuorten työmarkkinoille siirtymistä ja lisätä työmarkkinatietoutta*
- *Mahdollistaa opettajien ja asiantuntijoiden vaihtoa*
- *Vahvistaa ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta*

Lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen on suunniteltu näyttöjä. Näyttöillä tarkoitetaan koulutuksen aikana yhteistyössä työelämän kanssa järjestettäviä opinnäytteitä ja suorituksia, joissa opiskelija osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut ammatillisten opintojen tavoitteet ja työelämän edellyttämän ammattitaidon. Nuorisoasteen ammatilliseen koulutukseen kehitetään suunnitelmakaudella asteittain näytöt osaamisen laadun varmistamiseksi. Näytöt ovat osa koulutusta ja ajoittuvat koko koulutuksen ajalle. Näyttöjen kanssa samanaikaisesti kehitetään oppimista tukevia opetusjärjestelyjä sekä ohjaus- ja tukipalveluja.

Työssäoppimisessa on opetussuunnitelman mukaista opiskelua siirretty toteutettavaksi työpaikalla. Tärkein teoria- ja työssäoppimisen kokonaisuus on ollut oppisopimuskoulutus, joka rakentuu opiskelijan ja työnantajan välillä tehtyyn kirjalliseen määräaikaan työsopimukseen, oppisopimukseen. Oppisopimuskoulutuksessa suurin osa opiskelusta tapahtuu työpaikoilla. (emt mukaelen)

3.4 Mitä työkoulussa työssäoppimisella tarkoitetaan?

Työssäoppiminen on käsitteenä melko uusi ja sen sisältö on vielä, ainakin alakohtaisesti, vakiintumaton. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että työssä oppimisella tarkoitetaan sekä nuorten että aikuisten työelämässä tapahtuvaa ammattitaidon hankkimista ja ammatillista kasvua.

Työssä oppiminen on käsitetty myös esimerkiksi työnantajan kustantamaksi varsinaiseen työhön liittyväksi koulutukseksi tai henkilöstön kehittämismenetelmäksi, jossa työntekijä ohjataan tarkoituksellisesti sellaisiin uusiin tehtäviin, joihin perehtyminen ja joiden suorittaminen kehittää häntä. Määritelmässä korostetaan työtehtävien muu-
tosta yössä oppimisen edellytyksenä. (BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu)

Keskusteltaessa ammatilliseen koulutukseen liittyvästä työelämässä tapahtuvasta harjoittelusta työssä oppiminen – nimenomaan erikseen kirjoitettuna mukaan yleiseen kattokäsitteeseen harjoittelusta puhuttaessa. Muita käytettyjä termejä ovat työperustainen oppiminen, työstä oppiminen, työhön oppiminen, työpaikalla oppiminen ja tehtä-

väoppiminen. Työssäoppimisen terminologia on hieman ongelmallinen myös lähdettäessä etsimään vastaavanlaista pedagogista toimintamallia muualta. Englanninkielisessä kirjallisuudessa termit *on-the-job learning*, *on-the-job training* ja *learning at the workplace* merkitsevät suurin piirtein samaa kuin työssä oppiminen.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään myös termiä *work-based learning*, jolla voidaan tarkoittaa sekä työntekijöiden oppimista työpaikoillaan että opiskelijoiden koulutukseen kuuluvaa työssäoppimista joka voi vaihdella lyhyistä työpaikkaekskursioista pitkiin työssäolojaksoihin tai opinnäytetyön tekemisestä työelämäprojekteihin. Saksankielessä käännökset voisivat olla *Lernen am Arbeitsplatz* tai *Lernen im Arbeitsprozess*.(emt.)

Yhteenkirjoitettuna työssäoppimisella tarkoitetaan koululainsäädännössä ((BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu) ammatilliseen koulutukseen kiinteästi kuuluvaa opintojen osaa. Opetushallitus (1999) määrittelee työssäoppimisen seuraavasti: ”*Työssäoppimisella tarkoitetaan ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvää oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä toteutettavaa tavoitteellista ja ohjattua opiskelua aidoissa työolosuhteissa.*”

Työssäoppiminen liittyy kiinteästi tutkintoon tähtäävän koulutuksen opetussuunnitelmiin, jolloin se on tavoitteellista, suunniteltua, ohjattua ja arvioitua käytännön oppimista. Työssäoppiminen nähdään siten koulutuksen järjestämismuotona ja opiskelumenetelmänä tai - kuten emt.määrittelee – *työnopetuksen menetelmänä*, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikoilla.

Pedagogisessa mielessä työssäoppimisella mukaan tarkoitetaan tarkoituksellista ja reflektoivaa kokemusten, toimintojen ja ajatteluprosessien oppimista, jotka perustuvat todellisiin tilanteisiin. Työssäoppiminen ei tarkoita vain jotain uudenlaista tai vaihtoehtoista pedagogiikkaa, vaan pikemminkin opettamisen (ja oppimisen) ritualististen muotojen kyseenalaistamista. (BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu

4 TYÖKOULUMALLI KOKKOLAN AMMATTIOPISTOON

4.1 Mitä tehdään?

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän rakennus- elintarvike-, sosiaali- ja terveystalouden, sekä kaupallisen alan työkoulumalli tarkoittaa laajennettua työssäoppimisosiota (esim. 100 ov). Työssäoppiminen tapahtuu työpaikoilla ja opettaja saa resurssia oppimistehtävien tekemiseen sekä niiden arviointiin ja työpaikoilla käynteihin.

Työkoulun opiskelijat suorittavat yleisiä aineita ammattiaineisiin integroituna. Yleisten aineiden opettajat laativat opiskeltavat sisällöt. Kyseessä on yleisten aineiden näyttöihin perustuvat valmentavat materiaalipaketit.

Työkoulun henkilökunta on erityisopettaja, joka koordinoi työkoulumallia. Yksittäiset opettajat poluttavat nuorelle laajennetun työssäoppimispolun, tekevät opiskelijoille tehtäväpaketit sekä näyttöihin valmentavaa oppimismateriaalia. Nuorten oppimispolkuja koordinoi ammatillinen erityisopettaja Työkoulu on oppilaitoksen sisällä olevaa opiskelijoiden oppimispolkujen räätälöintiä. Opiskelijat voivat olla työkoulussa osan opinnoistaan, osan omissa perusryhmissä, osan työssäoppimassa. Osa nuorista voi tehdä koko tutkinnon työkoulussa

Henkilöstö;

- Opettajien resurssia työssäoppimisen tavoitteiden laatimiseen, työssäoppimisaikojen etsimiseen, sekä oppimistehtävien laatimiseen ja arviointiin. Yhtä opiskelijaa kohti opettajan työaikaan lasketaan kahden opintoviikon edestä lukuvuotta kohti. Kolmekymmentä nuorta / vuosi. Opettajan työaika 60 opintoviikkoa.

Opiskelijat:

- Kohderyhmä: toisen asteen opiskelijat, jotka ovat vaarassa keskeyttää opintonsa.
- Nuorten työpaja ja työvoimanpalvelukeskuksen nuoret, joilla rikkinäinen koulutusura.
- Opiskelijaksi koulutukseen ohjaaminen ja pitkäjännitteisen suunnitelman laatiminen tehdään viranomaisyhteistyössä nuoren opinpolun edistämiseksi.

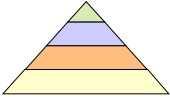
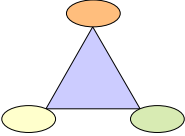
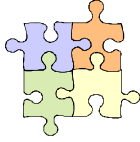
K-P:n koulutuskuntayhtymän eri yksiköissä työkoulumallissa aloittaa vuosittain 30-40 yksilöllisten polkujen suorittajaa.

4.2 Miten tehdään?

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVA NUORI KOKKOLAN TYÖKOU- LUMALLISSA

	
<p>YKSILÖLLINEN JA JOUSTAVA OPISKELIJAPOLKU</p> <p>Kiinnittymisen tukeminen</p> <p>Tutkinnot 120 ov</p> <p>Opetussuunnitelmat Ammatilliset opinnot 90 ov Yleisaineet 20 ov, vapaastivalittavat 10 ov</p>	
<p>OPISKELIJAN POLUTTAMISESTA</p> <p>VASTAAVA</p> <p>ERITYISOPETTAJA</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø on riittävästi resurssia Ø huomioi opiskelijan vahvuudet Ø hallitsee ohjauksen menetelmät Ø Kohtaa opiskelijan ennen työssäoppimista, Ø työssäoppimisen alussa Ø työssäoppimisen aikana Ø ja sen lopussa Ø toimii linkkinä opettajan ja työpaikan välillä Ø vie tehtävät ja tavoitteet työpaikalle Ø menee aluksi yhdessä opettajan kanssa arviointitilaisuuteen työpaikalle 	<p>OPISKELIJA</p> <p>Voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø puutteelliset pohjatiedot Ø oppimisen ongelmat Ø alisuoriutuminen Ø heikko itsetunto Ø kouluallergia <p>Tavoitteena</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø selkeä kuva oppimisen tavoitteista Ø valmennetaan työelämän sääntöihin Ø yrittää sitoutua suunnitelmaan Ø saa riittävästi tukea

Taulukko 2. Erityistukea tarvitseva nuori Kokkolan työkoulumallissa.

OPISKELIJAN KOKONAISVALTAINEN TUKEMINEN	AMMATTIAINEET	YLEISAINEET
<ul style="list-style-type: none"> Ø Tiedon siirto saattaen vaihto, alkukartoitus, lukitesti, oppimistyylianalyysi Ø tieto mahdollisista oppimisvaikeuksista Ø Opiskelijahuoltopalvelutuki- ja ohjaustoimet Ø Verkostoyhteistyö Ø Opetus, ohjaus Ø Työssäoppimisen ohjaus <p>opiskelijahuolto ja viranomaisyhteistyö</p> <p>nuori ja perhe työssäoppiminen /opettaja</p>	<p>Opiskelun käytännönläheinen toteutus, työ ja opiskelun nivominen yhteen. Ammatilliset opinnot työvaltaisuus 80 %</p> <ul style="list-style-type: none"> Ø Työsalit Ø Työpaikat Ø Kokkotyösäätiö Ø vaihtelee tilanteen mukaan <p>Opintokokonaisuudesta vastaava opettaja antaa tehtävät ja tavoitteet oppimisosiolle, arvio suoritetaan kolmikantaperiaalla. Näyttöjen hyväksikäyttö</p> <p>Työpaikkaohjaaja</p> <p>Opettaja Nuori</p>	<p>Yhteiset aineet käytännön läheisesti osana ammatin opiskelua. Ammattityöhön integroitu yleisainemalli.</p> <p>Yleisaineiden näyttöihin valmentavat materiaalipaketit tai ammattityöhön integroitu malli</p>

Taulukko 4. Kokkonaisvaltainen tukimalli ammatillisissa ja yhteisissä aineissa

OPINTOJEN ALUSSA	ENNEN TOPPIA	TOPIN ALUSSA	TOPIN AIKANA	TOPIN PÄÄTTÖVAIH.	TOPIN JÄLKEEN	OPINTOJEN PÄÄTTÖVAIHEESSA
OPS, ERSU OHSU HOPS, TOPS HOJKS kartoitus ennakointi jo ennen aloitusta	hyvä suunnitelu sopiva ja soveltuva yksilöllisesti oikea paikka pohdittaminen henkilökunnan valmentaminen tukipalvelut koti- ja lähiverkosto mukana kolmikanta ajatus	Sitouttaminen pohdittaminen tiedonsiirto alkupalaveri sitouttaminen yksilölliset oppimispolut ongelmakohtien ratkaisu etsivä toiminta	ohjausta säännölliset yhteydenotot palaute sitoutumisesta käynnit seuranta	opiskelijan itsetuntoa tukevaa palautetta palaute myös kotiin	seuranta kuulumisia ja jatkotukea uusiin tavoitteisiin sitouttaminen työelämään	Realistinen ja kannustava palaute jokaisessa jotain hyvää onnistunut topjakso siltatyöelämään ja helpottaa sinne siirtymistä

Taulukko 5. Ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan työssäoppimisen (20 – 100ov) opintopolku.

4.2.1 Esimerkkinä rakennusala

Hankkeen/mallin tavoitteena on luoda rakennusalan perustutkintokoulutukseen toimintamalleja, jotka huomioivat nuorten opiskelijoiden oppimismaailman erilaisuuden.

- integroidut, kokonaisvaltaiset opiskelukokonaisuudet
- vaihtoehtoiset mahdollisuudet näyttää osaaminen sellaisissa opinnoissa jotka arvioidaan muulla arvioinnilla kuin näytöillä
- vaihtoehtoiset tavat opiskella yhteistenaineiden teoriaopinnot (PBL, verkkoopinnot, projektit)
- työvaltainen opetussuunnitelma (tavoitteet, opiskelumenetelmät, opiskelupaikat)
 - kasvatustyön opinnot
 - elämänhallinnan opinnot
 - ajankäytön oppiminen
 - yrittäjien tukemisen opinnot
- rakennusalan oppisopimuskoulutuksen järjestäjien konsultointi ja kokemusten hyödyntäminen.

Opetussuunnitelman laatiminen moniammatillisena työryhmänä:

- Työturvallisuuden opettaminen 6 ov
 - työturvallisuus- ja tulityökurssit
- TO-paikka 1 ov
 - työssäoppimispaikan löytäminen
- Yhteiset aineet 20 ov
 - mahdollinen sijoittaminen TO-mukaan
 - ja mahdollinen 4. lukuvuosi

Verkko-opintojen on suunnittelu tukemaan työvaltaista opiskelua

Opiskelijoiden työkoulumallia, ja jatkossa laajennetun työssäoppimisen malleja kehitetään tiedon karttuessa. Ei voida tässä vaiheessa kirjoittaa yhtä kokonaisvaltaista mallia, ohjetta tai ratkaisua. Kaikilla opiskelijoilla on polkunsä ja sitä muunnellaan opintojen edetessä ja työssäoppimispaikan tarpeita mukaillen. Kaikkien ei tarvitse opiskella samoja asioita samalla tavalla. Mallin suurin etu on sen joustavuus ei pilkuntarkka kirjoitettujen ohjeiden noudattaminen.

4.2.2 Kokemuksia työkäytänteiden kehittämistä rakennusalalla

Kokemukset Kokkolan ”työkoulumallista ovat yllättäneet minut kuten myöskin opiskelijat ja yritykset. Työvoimapulan seurauksena rakennusalan yrityksille on saatu yksinkertainen ja selkeä rekrytointikanava. He voivat suunnata opetuksen järjestäjän kautta opiskelijoiden ammatillista osaamista selkeämmin oman yrityksensä tarpeisiin. Samalla yritys voi seurata, kuten koulutuksen järjestäjänkin, opiskelijan osaamisen kehittämistä. Tätä kehittämistä tai soveltuvuutta on mahdollista suunnata sitten joko teoriaosaamisen lisäämiseen tai kädentaitojen kartuttamiseen. On myös tärkeää, että yrityksen vanhojen työntekijöiden ammattiosaaminen saa jatkajan.

Ongelmaksi on muodostunut enemmänkin opetushenkilökunnan kehittämistarpeet. Opetuksen järjestäjälle tällainen malli on kuitenkin laajemmin uutta. Kehitys koulutuksen järjestäjän organisaatiossa kaipaa pikaista uudistumista. Opettajien työelämäjaksoja on saatava lisää. Ne on saatava pakollisiksi aina viiden tai kymmen vuoden välein. Näin varmistetaan rakennusalan muutos ja opetushenkilökunta pysyy ajan kehityksessä mukana.

Oppilaitoksissa on siirrytty laajasti virtuaalioppiskeluun. Laajennetussa työssäoppimismallissa se on vielä kehityksensä alussa. Virtuaalimateriaalia käytetään ammatillisten aineiden teoriaosiossa, mutta työpaikoilla ”netissä surffailu” työaikoina ei ole vielä täysin hyväksyttävää. Osalle vanhempaa henkilökuntaa tietokoneen käyttö on liian vierasta.

Tässä mallissa on osoittautunut myös ongelmaksi enemmänkin suurten yritysten vastaanhangottelu kuin ptk-yritysten. Pienten yritysten on helpompi hyväksyä erilaisten muutosten ”tuulet” kuin suurten ja jäykkien organisaatioiden. Pienissä yrityksissä

isäntä sanoo kaapin paikan ja kun yritys tarvitsee lisää osaavaa työvoimaa on yhteistyö koulun ja opettajan kanssa koettu kehittämisen arvoiseksi.

4.3 Tehdäänkö oikeita asioita?

Yksi ongelman on jossain määrin ollut toisten opiskelijoiden asenne erityisopiskelijoita kohtaan. Toiminnan alkuvaiheessa joidenkin opiskelijoiden asenne oli melko negatiivinen ja leimaava, tosin tämä asenne muuttui toiminnan jatkuessa. Yleisenä kritiikin perusteluna oli ”*pääseeks se helpommalla*” tai ”*miks se joutu sinne?*”. Myöhemmin tosin kyseltiin mukaanpääsyä laajastikin.

Työnjako ja rahanpuute ovat esteenä todellisten visioiden toteuttamiselle. Suunnitteluvaiheeseen olisi voitu panostaa enemmän. Olisi esimerkiksi pohdittava tarkkaan, missä vaiheessa ja miten paljon ”projektiin” annetaan tunteja, ja mihin asioihin projektissa keskitytään. Tässä projektissa käytännön ongelmana on ollut se, että varsinainen toiminta aloitettiin syksyllä heti lukuvuoden alussa, vaikka suunnittelulle ei ollut riittävästi aikaa edellisen lukuvuoden lopussa.

Käynnistymisvaiheen ajoittuessa syksyyn, joten suunnittelu mahdollisuudet jäivät vähäisiksi. Omalla kohdalla suureksi ongelmaksi kehittyi työkoulun alussa neuvojen saanti. Kukaan ei varsinaisesti ollut sen jälkeen, kun ”oppilaat oli annettu”, suoraan neuvomassa tai opastamassa, mitä milloinkin piti tehdä. Vedottiin organisaatioon ja työkoulumallin ”kokeilulliseen” muotoon.

Joidenkin opettajien sitoutumattomuus projektin työmuotoihin on aiheuttanut ongelmia. Oppilaitoksen johdon, enemmänkin väliportaan johtajien, osittain ristiriitainen suhtautuminen projektiin koettiin ongelmaksi. Aloitusvaiheeseen tulisikin satsata voimavaroja runsaasti. Projekti pitää ”myydä” organisaatioon välttämättömänä ja kaikkia hyödyttävänä innovaationa, jolloin kaikkien toimijoiden sitoutuminen projektin kehittämisiin asioihin kasvaisi merkittävästi.

Kuntayhtymässä voitaisiin soveltaa Itä-Suomen työkoulukokeilussa käytettyä PD-koulutusjaksoa niille opettajille jotka ovat tekemisissä laajemmin oman lähiopetuksensa lisäksi työvaltaisassa opetuksessa. PD on lyhennys englanninkielisistä sanoista ”Professional Development”

(käytetään myös tarkoittamaan pätevyysdiplomia) eli koulutus rakentuu vahvasti ammatilliselle kokemukselle ja orientaatiolle.

5 POHDINTA

Niukoista taloudellisista voimavaroista, ja joidenkin kollegojen asenteista huolimatta, työkoulukokeilu on KAO:ssa onnistunut hyvin. Oppilaat ovat täysillä mukana kokeilussa ja osa ylemmästä johdostakin hyväksyy kokeilun. Olisi hukkaan heitettyä rahaa, voimavaroja, jos mallikäytänteitä ei vakiinnutettaisi Ky:n normaaliin toimintaan.

Tässä kehittämishankkeessa on haettu mallia työvaltaiselle oppimiselle Kokkolan ammattiopistossa ja sen vaikutusalueen sijaitseville rakennusyrittäjille. Epäedullisen sijaintinsa johdosta Keskipohjanmaalla ovat lisäksi ongelmana pitkät etäisyydet ja nekin lähinnä vain Suomenselälle pain. Etelässä alkaa vahva ruotsinkielinen rannikko ja sille on Pietarsaareissa rakennusalan koulutus.

Mallissa on korostettu alkuvaiheen oppilashuollon tärkeyttä. Tuolloin on tärkeää löytää ne opiskelijat jotka oikeasti tarvitsevat työvaltaista oppimisympäristöä ja ovat myös sitoutuneita sen läpivientiin sekä saavuttamaan perustutkinnossa tarvittavat 120 ov. Verkottuminen ja erilaiset glusterit ovat avain asemassa opinto-ohjaajien kanssa siinä, että oikeat henkilöt valitaan työvaltaiseen koulutukseen ja että heille löydetään asianmukainen yritys oppimisympäristöksi. Mallissa on myös tärkeää, että oppilaitos ja yritys sitoutuvat pitkäaikaiseen yhteistyöhön. Tämä on tarkoitus järjestä niin, että oppilaitos ja työnantaja sopivat yhteisessä palaverissa kullekin oppilaalle työskentelymallin raamit ja perusaikataulun. Mallissa on otettu huomioon yrityksen kulloinenkin työtilanne ja valmistumisaikataulut. lisäksi on huomioitu opiskelijan työmatkat työkohteeseen, ruokailu ja vaatetus.

Vaivoin hankitut kumppanit, olivatpa he sitten oppilaitosten edustajia, kotiväkeä tai yritysmaailmasta, voidaan menettää helposti. Koko hanke voidaan saattaa naurun alaiseksi, vähättelemällä työssä oppimista yrityksissä ja korostamalla oman osaamisen ja ammattitaidon merkitystä lähiopetuksessa tai,-että näinhän on aina tehty-tyyliin. Työelämäjaksot kaikille, siis avustavallekin henkilökunnalle, pakolliseksi, säilyisi työelämä kosketus paremmin!

LIITTEET

Liite 1.

Syrjäytymisen ja selviytymisen tikapuut

Elämän hallinta	Asiakkaan elämäntilannetta	Tavat vastata asiakkaan koskevatulkinta hyvinvointipuutteista
		<i>Autonominen osallisuus</i>
Integraatio	Asiakas selviytyy omien voimavarojensa ja lähiyhteisön tuen turvin	YLEISET PALVELUT
		<i>Itsehallinta</i>
Pikkuasiakkuus	Asiakas tarvitsee tukea tietyissä elämäntilanteissa	HETKELLINEN, HARKINNANVARAINEN TUKI
		<i>Tuen tarpeen myöntäminen</i>
Karsiutuminen	Asiakkaalla on yksittäisiä hyvinvointipuutteita	KOMPENSAATIO: Asiakkaan omien voimavarojen täydentäminen
		<i>Autettavaksi suostuminen</i>
Syrjäytymisvaara	Asiakkaan elämäntilanteet, joihin liittyy asiakkaan lähiyhteisön ja viranomaisten huolestuminen.	PEDAGOGIA: asiakkaan ohjaus, neuvonta sekä siihen avoimuuden tukitoimet
		<i>Intimiteetin murtuminen</i>
Vakava syrjäytymisvaara	Asiakkaalla on erilaisia sosiaalisia ongelmia, joihin joku ulkopuolinen on joutunut puuttumaan.	KONTROLLOIVA PEDAGOGIA: Asiakkaan leimautuminen potentiaalisesti ongelmatapaukseksi, itsemääräämisoikeuden rajoittaminen.
		<i>Seurannassa oleminen</i>
Marginalisaatio	Erilaisten asiakkaan elämään liittyvät ongelmat ovat kasaantuneet ja pitkittyneet niin, että ne eivät ole enää hallittavissa.	STIGMASAATIO: asiakkaan leimautuminen ongelmatapaukseksi. Erityistoimenpiteiden valmistelu
		<i>Subjektiviteetin menetys</i>

Segregaatio

Asiakkaan riippuvuus yhteiskunnan
erityisistä tuista

KARITAATIO: Pysyvän
kompensaation tarjoaminen
turvaverkon aukoista puto
neille.

Ammattiasiakkuus

SYRJÄYTYMINEN

ULOSLYÖNTI

(A-L Lämsä; 2006; Luentomateriaalia Oulussa 2006)

LÄHTEET

Aho Marika, Itä-Suomen työkoulu; Kuopio. 2004

A-L. Lämsä, 2006; Luentomateriaali Oulussa 2006

A. Eteläaho; Oppilashuollon strategia Kp-koulutusyhtymälle 2006

BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu

Kokkolan Ammattiopiston laatukäsikirja 2006

L.Hietalahti; K-P:n Oppilashuoltostrategia 2005.

Väisänen R. ja Hämäläinen J.; Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä_Suomen työkoulussa. Kuopio 2003

WWW..kpedu.fi

WWW.oph.fi